

t Is de lucht achter Oethoezen
t Is t torentje van spiek
t Is de weg van Lains noar Klooster
En deur Westpolder langs de diek

Dat is mien laand,
mien Hogelaand

Foto: Hans Sas

Groninger Dagblad

30
MRT
2000

Ode aan Ede Staal

'Ik wait,
der is n tied van komen,
En ook n tied van goan,
En alles wat doar tussen ligt,
Ja, dat is mien bestaan'

Deze onsterfelijke woorden van de Groninger zanger Ede Staal zullen velen nog bekend in de oren klinken. En omdat de in 1986 'te vroeg overleden' bard 'in de harten van de Groningers', en ook voor veel anderen, 'nog springlevend is', gaat er morgen in Leens een grote aan hem gewijde tentoonstelling van start. Onder de titel 'Ode aan Ede' wordt er tot 26 november in de Museumboerderij Verhildersum een overzicht geboden van het leven en werk van de zanger, waarbij veel persoonlijk materiaal beschikbaar is gesteld door zijn weduwe Fieke.

Wanneer Fieke niet had meegedaan, waren we nooit aan de tentoonstelling begonnen," zegt de organisator van *Ode aan Ede*, Dirk van der Heide, tevens beheerder van de museumboerderij. „Elke veertien dagen ben ik bij Fieke langs gegaan om haar over de expositie bij te praten. Ze heeft heel veel foto's beschikbaar gesteld, waaronder heel intiem materiaal dat nooit eerder ergens is vertoond. Zoals een foto waar zij en Ede kussend op staan." Maar ook Ede's oude piano, waarop hij zijn liedjes componeerde, is vanuit de woning van de weduwe naar Verhildersum verhuisd. „Hij staat nu bij ons op een podium. Dat is echt indrukwekkend.”

Door **Sjoerd Jansen**

Organisator Dirk van der Heide heeft getracht de tentoonstelling, in verband met het vermelden van sponsornamen, er niet te commercieel te laten uitzien. „We moeten natuurlijk rekening houden met de gevoelens van de familie.” Maar eenvoudig is dat niet want *Ode aan Ede* is met twee ton de duurste expositie die de Museumboerderij Verhildersum ooit op touw heeft gezet. Vandaar dat verscheidene sponsorende bedrijven, maar ook gemeente en provincie voor hun financiële bijdragen moeten worden bedankt.

Maar het belangrijkste is en blijft natuurlijk wat er over de in 1941 in Warffum geboren en in Leens opgegroeide Groninger zanger wordt getoond. En dat het hier gaat om Ede Staal en om niemand anders blijkt wel meteen aan het begin van de tentoonstelling waar een meter hoog portret van de zanger wordt getoond. De bezoeker wordt meegenomen door het leven van Ede Staal, dat is duidelijk. Zo komt zijn vroege jeugd in Leens aan de orde, het dorp waarover hij in het liedje *Vrouger* zong: 'Ik zulf kom oet Lains, mit de wier en Diekstil, Verhildersum, d'iesboan en Stört'. Waarbij hij in enkele zinnen de tijd terughaalet: 'Toun aten we nog povverd en bonen oet

de weck, Selvera's die zongen nog live...'

Veel inwoners van Leens kennen Ede Staal nog van vroeger. Ze zaten bij hem op school, of speelden met hem in het al lang geleden ter ziele gegane muziekcorps Euphonia. Op de expositie is de bugel te zien, waarop de kleine Ede musiceerde en het muziekdiploma dat hij behaalde. Andere, oudere inwoners hebben nog bij moeder van de zanger in de klas gezeten of kochten brood bij zijn opa, de bakker Oortman. Verhalen en anekdotes over Ede Staal zijn dan ook volop in Leens voorhanden. Die verbondenheid van de zanger met het dorp en Verhildersum was volgens Van der Heide een goede reden om de tentoonstelling in de museumboerderij te organiseren.

Documentaire

Veertien jaar na zijn dood lijkt Ede Staal populairder dan ooit. Bijna elke Groninger heeft wel een cd van de zanger thuis en ook landelijk krijgt hij meer bekendheid. Niet in de laatste plaats is dat te danken aan de RVU documentaire die over hem gemaakt werd (ook op de expositie te zien) en de op het 'Hogelaand' opgenomen speelfilm *De Poolse Bruid*, waarin de muziek van Ede Staal een belangrijke rol speelt. Maar hoe kan er in hemelsnaam in een expositie aan alles dat er al over de zanger bekend is, nog iets worden toegevoegd? En hoe doe je dat op een manier die hij zelf ook leuk gevonden zou hebben?, vroeg organisator Van der Heide zich af. Na vele gesprekken met familie, vrienden en bekenden werd besloten niet alleen de persoon Ede Staal, maar vooral ook diens muziek als uitgangspunt voor het evenement te nemen. Daardoor komen de enorme warmte waarmee hij zingt over het Groninger land, de nostalgie naar het verleden en zijn rijke Groningse woordenschat aan de orde.

Op de expositie, die morgenmiddag om drie uur officieel door de Groninger Commissaris van de Koningin, Hans Alders, wordt geopend, wordt op een bijzondere wijze een verband gelegd tussen Staals liedjes en het landschap waarin hij

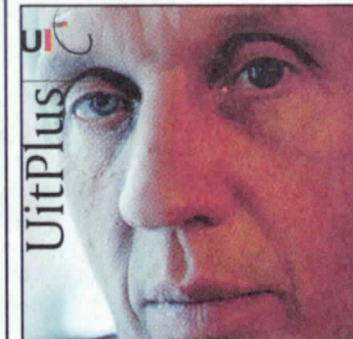
vertoefde. Fotograaf Hans Sas kreeg de opdracht om bij zeven liedjes een foto te maken, waarvan de grootste – bij 't *Het nog nooit zo donker west* – maar liefst een bij drie meter meet en imposant een dreigend en donker bewolkt Groningen toont. „Bij die foto's kun je de tekst van het betreffende liedje bekijken en ook via de koptelefoon beluisteren,” vertelt Van der Heide.

Daarnaast komt er een schrijfwand, waarop bezoekers hun gevoelens over en herinneringen aan Ede en zijn liedjes kunnen verwoorden. Een knipselwand toont de vele publicaties over de zanger, terwijl er ook aandacht is voor de vele Groninger woorden die de bard in zijn teksten gebruikte en waarvan na het oplichten van een klepje de Nederlandse vertaling zichtbaar wordt.

Behalve zijn vroege jeugd in Leens komen Staals HBS-tijd in Warffum, zijn optredens voor Radio Noord, het debuut bij platenmaatschappij Phonogram en zijn overlijden aan de orde, waarbij een unieke verzameling foto's, handgeschreven gedichten en zijn liedjes en teksten onderdeel van het gebodene vormen. Naast de piano stond weduwe Fieke ook Ede's accordeon, pijp en vulpen af.

Staal, die behalve in zijn geliefde Gronings – zijn eerste succes was *Mien Toentje* – ook schreef en zong in het Engels, Duits, Nederlands, Deens en Oostfries, was op het podium indrukwekkend door zijn ongeunstelde en natuurlijke voordracht. En alhoewel hij zijn plaatje voor Phonogram maakte en een liedje voor het Nationaal Songfestival schreef, brak hij bij zijn leven nooit landelijk door. Dat kwam omdat hij weigerde concessies te doen. Ede Staal verafschuwde commercie en wilde zich niet aanpassen aan de Hilversumse moraal. Liever pingelde hij wat op zijn piano in zijn Groninger boerderij en keek uit over zijn geliefde Hogeland.

'Ode aan Ede, een hommage aan de beroemdste zanger van Groningen', 1 april t/m 26 november, Verhildersum, Leens. Open: di t/m zo 10.30-17.00 uur.

Het 'dagboek' van
Herman van Veen / 30

Van Dik Hout
kan nu oogsten / 31

Nieuw poeziefestival
in het noorden / 34

Ik heb weinig met
John Malkovich / 35

Het moderne gezicht
van De Ploeg / 36